

Напрями ефективного використання та стимулювання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності

Турченяк О.В.

кандидат економічних наук,
Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет»

Автором статті запропоновано шляхи стимулювання ефективного використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності промислових підприємств, реалізація яких можлива при використанні напрямів як прямого, так і опосередкованого державного впливу у контексті покращення системи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності. Визначено, що основними напрямками інвестиційної політики в Україні мають бути: послідовне зниження регуляторного тиску на інвесторів; зростання динаміки інвестування; зниження соціального напруження; скорочення фонду виробничого будівництва; залучення іноземних інвестицій та створення механізмів управління інвестиційною діяльністю.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, фінансовий капітал, інвестиційна політика, інвестиційний фонд.

Турченяк А.В. НАПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И СТИМУЛИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО КАПИТАЛА В ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Автором статьи предложены пути стимулирования эффективного использования финансового капитала в инвестиционной деятельности промышленных предприятий, реализация которых возможна при использовании направлений как прямого, так и опосредованного государственного влияния в контексте улучшения системы финансового обеспечения инвестиционной деятельности. Определено, что основными направлениями инвестиционной политики в Украине должны быть: последовательное снижение регуляторного давления на инвесторов; рост динамики инвестирования; снижение социальной напряженности; сокращение фонда производственного строительства; привлечение иностранных инвестиций и создание механизмов управления инвестиционной деятельностью.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, финансовый капитал, инвестиционная политика, инвестиционный фонд.

Turcheniak O.V. DIRECTIONS OF THE EFFECTIVE USE AND PROMOTION OF FINANCIAL CAPITAL IN INVESTMENT ACTIVITIES

The author proposes ways to promote the effective use of financial capital in the investment activity of industrial enterprises, the implementation of which is possible when the directions of both direct and indirect state influence in the context of improving the system of financial provision of investment activities. It is defined that the main directions of investment policy in Ukraine should be: the progressive reduction of regulatory pressure on investors; the growth dynamics of investments; decrease of social tension; the reduced Fund industrial construction; attraction of foreign investments and the creation of mechanisms of management of investment activity.

Keywords: investments, investment activity, financial capital, investment policy, investment Fund.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розвиток інвестиційної діяльності є для України пріоритетним завданням, вирішення якого вирішальним чином залежить від наявності внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності, оскільки потребує залучення значних обсягів фінансового капіталу. Забезпечення належного фінансування інвестиційної діяльності одне з найголовніших завдань, що потребує першочергового вирішення. Характерною рисою сьогодення є погіршення фінансового стану більшості вітчизняних підприємств, зростання кількості збиткових підприємств, що зумовлено як об'єктивними так і

суб'єктивними причинами. Дефіцит фінансових ресурсів і обмежений доступ до кредитних коштів призвів значну кількість підприємств до банкрутства. Тому важливо охарактеризувати стратегії і визначити основні засоби, методи, принципи та напрями державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні з метою закладення підвалин економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційної діяльності, її ресурсного забезпечення, окремі аспекти реалізації інвестиційної політики досліджували вітчизняні науковці, такі як: Д. Ванькович, В. Геєць, Т. Клименко, М. Крупка, А. Кузнецова, М. Куль-

чицький, А. Лучка, Ю. Пасічник, М. Туріянська, І. Чуницька, О. Юркевич та ін. Проте недостатньо спроб окреслення напрямів стимулювання інвестиційної активності в розрізі фінансового потенціалу забезпечення її здійснення.

Метою статті є визначення шляхів стимулювання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічне управління формуванням капіталу вимагає здійснення вибору об'єктів інвестування, надаючи перевагу високоприбутковим активам і проектам, що пов'язано з прийняттям рішень в умовах підвищеного ризику. Відповідно для управління капіталом актуальності набувають завдання, традиційні для інвестиційного менеджменту, а саме: визначення обсягів ризикового капіталу для перерозподілу інвестованого капіталу, формування портфеля активів з мінімальним рівнем ризику, визначення критеріїв відбору об'єктів інвестування.

У стратегії інвестиційної діяльності важливу роль відіграють науково обґрунтоване визначення пріоритетних напрямів інвестування, їх відповідність державним інтересам, швидкого подолання економічної кризи і досягнення стабілізації та зростання народного господарства. Разом з цим інвестиційна політика має бути спрямована на усунення перешкод і запровадження стимулів для інвестування, захисту прав інвесторів.

Формування фінансового капіталу в інвестиційній діяльності завдання не з легких та має свої особливості. Високий рівень конкуренції на світовому ринку інвестицій в умовах поширення фінансової глобалізації вимагає побудови виваженої та дієвої системи інвестиційних стимулів, для чого необхідно:

- передбачити під час доопрацювання Податкового кодексу України податкові інвестиційні стимули, диференційовані залежно від типу й обсягів інвестицій, розмірів підприємств, регіону інвестування, цілі інвестицій, інноваційного рівня виробництва, кількості новостворених робочих місць;

- запровадити інструментарій оцінки довгострокової ефективності використання отриманих пільг, забезпечення цільового характеру їх використання та відповідальності отримувачів за порушення умов надання пільг тощо [1, с. 112-113].

Наявність значного розпорошеного інвестиційного ресурсу у вигляді особистих заощаджень обумовлює потребу посилення інвестиційної активності фізичних осіб. Це потребує:

- заохочення розвитку та розширення сфери діяльності інститутів спільного інвестування шляхом удосконалення нормативно-правової бази їхнього функціонування, проведення відповідної інформаційної політики щодо поінформованості потенційних інвесторів, поширення ефективних практик, оцінки надійності інвестиційних компаній тощо;

- організації випуску державних і муніципальних цінних паперів для продажу населенню з гарантованим рівнем доходності, надходження від яких спрямовуватимуться виключно на фінансування проектів розвитку;

- встановлення податкового кредиту для індивідуальних доходів громадян, укладених у цінні папери інститутів спільного інвестування та державні цінні папери.

Концептуальна схема шляхів стимулювання ефективного використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності представлена в рис. 1.

Пріоритетність завдань технологічної модернізації потребує доповнення інвестиційної політики спеціальними заходами для заохочення інноваційної діяльності економічних суб'єктів. Для цього необхідно:

- звільнити від оподаткування прибутки підприємств, спрямованих на впровадження інноваційних технологій у соціально значущих сферах (медична допомога, освіта, служби екстреної допомоги тощо);

- впровадити механізм податкового та митного стимулювання учасників зовнішньоекономічної діяльності, операції яких сконцентровані у сегменті торгівлі та супроводу високо- та середньо-високотехнологічної промислової продукції, надання наукомістких і технологічно-орієнтованих послуг, імпорту обладнання, що не має вітчизняних аналогів за критеріями технологічності та ефективності;

- запровадити порядок створення інноваційних асоціацій як засобу концентрації виробничими підприємствами фінансових ресурсів та розподілу ризиків реалізації інноваційних проектів;

- запровадити часткове державне гарантування інвестиційних кредитів;

- впровадити механізм надання державних гарантій для малих підприємств, що залучають кредити в комерційних банків для реалізації інноваційних проектів;

- реалізувати програми здешевлення кредитів шляхом субсидування ставки відсотків у сільському господарстві та переробній промисловості для малих і середніх підприємств,

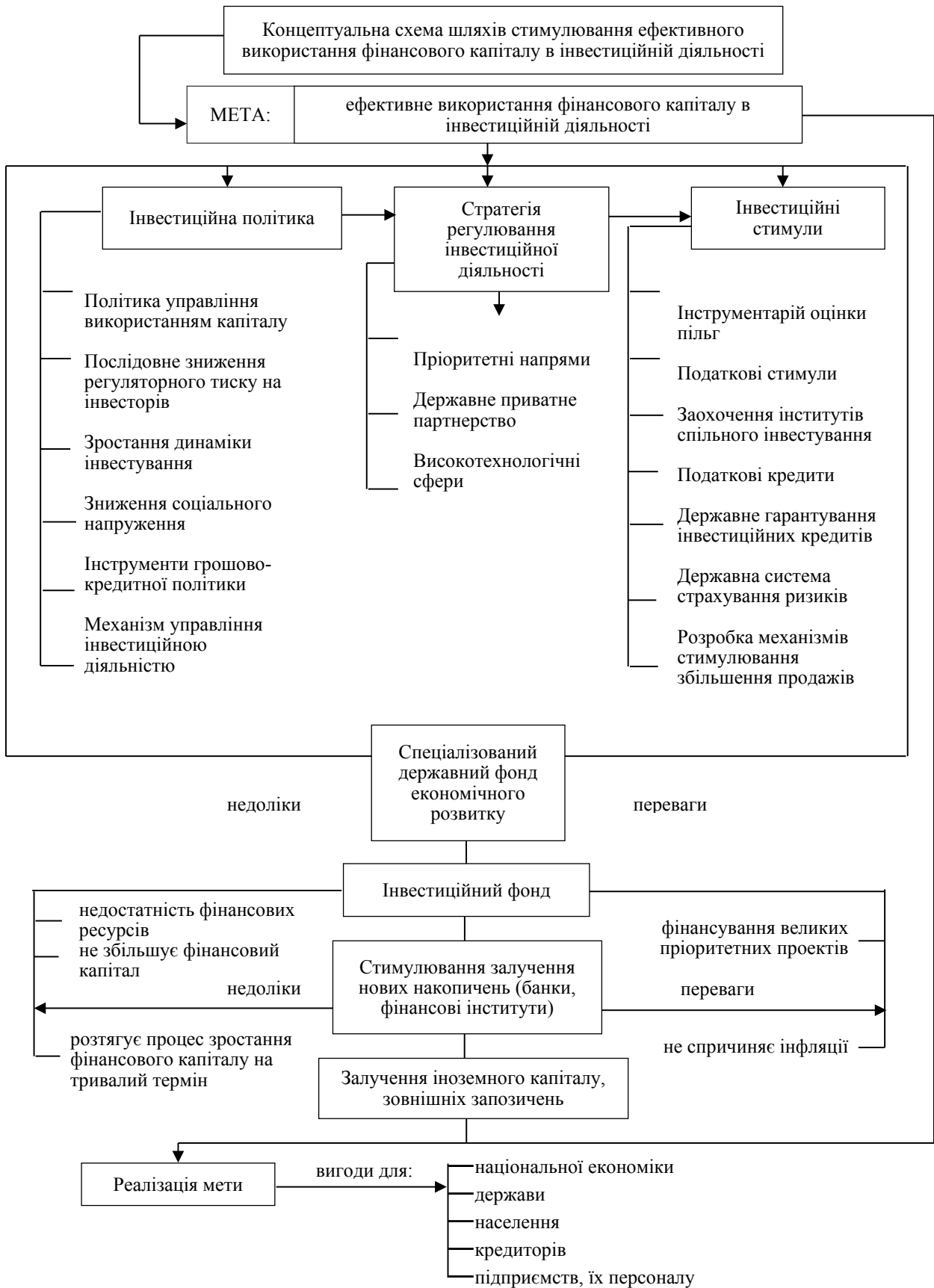

Рис. 1. Концептуальна схема шляхів стимулювання ефективного використання фінансового капіталу в інвестиційній діяльності

Джерело: розроблено автором

що зіткнулися з проблемою ліквідності внаслідок фінансово-економічної кризи та мали високий рівень платоспроможності до початку кризових явищ. При цьому можливим є диференціювання розмірів субсидій відповідно до терміну кредиту;

– розробити державну систему страхування ризиків інноваційної діяльності, зокрема спеціально створеною державною чи державно-приватною страховою компанією [2].

Держава спроможна ефективно впливати на інвестиційну динаміку як шляхом створення умов і правил діяльності, так і через збільшення обсягів державного інвестування, що водночас вимагає посилення його цільової спрямованості. Тривалий період країна перебуває в стані затяжної політичної та економічної кризи. В такій ситуації, на наш погляд, найбільш доречними будуть профілактичні заходи.

Для цього необхідно створити спеціалізований державний фонд економічного розвитку, фонд «Україна») на основі стерилізації частини коштів-трансфертів, які надходять у країну в результаті переказу грошей українськими трудовими мігрантами, які працюють за кордоном. За рахунок коштів цих фондів можна було б профінансувати великі пріоритетні проекти національного значення. Грошово-кредитна політика при цьому має бути стимулюючою, з певним розширенням пропозиції грошей.

Він може функціонувати як інвестиційний фонд (як правило, публічний, стандартний фонд з постійним чи змінним капіталом) або/і як суверенний фонд (як, наприклад, «Державний пенсійний фонд Норвегії»; Російський фонд благополуччя; китайський «China investment corporation»; канадський «Albertas heritage foundation» чи «Publik investment Fund»; французький «Strategic infestment Fund»; австралійський «Future Fund»; чилійський «Social and Economic Stabilization Fund», єврейський, мексиканський фонди та ін.). У деяких проектах загальнодержавного значення Кабінет Міністрів може брати безпосередню участь, допомагати в емісії цінних паперів та облігацій, гарантувати (повністю або частково) дохідність вкладів [3].

Розвивати державно-приватне партнерство в підтримці інвестиційної та інноваційної діяльності шляхом запровадження механізмів пайового фінансування (за участю приватних іноземних і українських фінансово-кредитних інститутів) великих інвестиційно-інноваційних проектів, державного інвестування акціонер-

ного капіталу інвестиційних фондів, що здійснюють пріоритетне фінансування розвитку інноваційних галузей та проектів, створення стимулів для залучення приватного капіталу до інвестування в проекти розвитку локальної інфраструктури.

Використання інвестиційного потенціалу фінансової системи вимагатиме:

– розробки механізмів стимулювання збільшення кредитування реального сектору економіки, зокрема шляхом гарантування доступу національного товаровиробника до кредитних ресурсів для завершення програм модернізації виробництва або розрахунків із кредиторами (для цього можуть виділятися довгострокові державні кредити підприємствам пріоритетних галузей промисловості, здійснюватися пріоритетне рефінансування банківської системи під програми кредитування реального сектору економіки);

– державного сприяння пролонгації боргових зобов'язань і реструктуризації боргу для українських підприємств з високим рівнем надійності;

– впровадження заходів щодо стимулювання кредитування інвестиційних планів корпоративного сектору української економіки шляхом компенсації відсотків за середньо- і довгостроковими кредитами, залученими з комерційних банків, зменшення ставки резервування під видачу подібних кредитів, розширення кредитної підтримки інвестиційної діяльності галузей промисловості за рахунок фінансових ресурсів державних банків, створення спеціалізованого банку з метою інвестиційного кредитування наукоємних галузей [4].

Відтак на сучасному етапі національна економіка потребує концентрації інвестиційних ресурсів на стратегічно важливих напрямках, що вимагає переходу до цілеспрямованої інвестиційної політики, що сприяла б зміцненню процесів генерування інвестиційних ресурсів в Україні, впорядкуванню їх використання, збільшенню частки інвестиційного спрямування доходів.

Доцільно розробити «інвестиційний паспорт» окремого економічного суб'єкта за наступним алгоритмом

1. Загальна характеристика виробництва: характер технології; наявність сучасного устаткування, у тому числі іноземного; екологічна шкідливість виробництва; складське господарство; наявність власного транспорту; географічне розміщення; наближеність до транспортних комунікацій.

2. Характеристика технічної бази: технології; вартість основних фондів; коефіцієнт зношення.

3. Номенклатура продукції, що випускається: обсяг виробництва; експорт; імпорт сировини та матеріалів; зв'язки з іншими підприємствами; постачальники та споживачі; оцінювання стабільності збуту (попиту).

4. Виробнича потужність, можливість нарощування виробництва.

5. Місце підприємства в галузі, на ринку; рівень його монопольності.

6. Характеристика дирекції; схеми управління; чисельність персоналу, його структура, заробітна плата.

7. Статутний фонд; власники підприємства; номінальна і ринкова ціна акції, розподіл пакета акцій.

8. Структура витрат на виробництво, у тому числі за основними видами продукції, їх рентабельність.

9. Обсяг прибутку та його використання за звітний період.

10. Фінанси підприємства (склад дебіторської та кредиторської заборгованості; її аналіз за часом виникнення та характеристикою боржників; показники фінансової стабільності та ліквідності; аналіз платоспроможності; оцінювання прибутковості).

11. Загальний висновок.

Інвестиційна діяльність як у державі, так і в її регіонах є одним з основних напрямків розширення та відтворення основних фондів і виробничих потужностей господарства на базі науково-технічного прогресу, що уможливорює регулювання розвитку економіки, істотне підвищення її ефективності, а також на цій основі вирішення соціальних проблем (будівництво житла, об'єктів соціально-побутового призначення, комунального господарства тощо).

Однією з проблем в інвестиційній сфері України та її регіонів є недостатність фінансових ресурсів і незначні можливості їх залучення. Так, за рахунок державного та місцевих бюджетів за дев'ять місяців 2014 р. освоєно лише 8,7 % інвестицій в основний капітал. Головним же джерелом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій (за їхній рахунок освоєно 59,0 % капіталовкладень). Через нерідко непродуману фінансову політику в регіонах практично втрачено кошти приватних та інституційних інвесторів: ні домогосподарства, ні вітчизняні, ні іноземні інвестори – юридичні особи не поспішають вкладати свої кошти в реальну економіку

Для інвестицій потрібна система генерації «довгих» грошей: інвестиційні фонди, страхування, пенсійні фонди. На жаль, в Україні розвиток цих інститутів фінансового посередництва відбувається не зовсім правильно. Наприклад, понад 50% активів українських недержавних пенсійних фондів (НПФ) розміщено як депозити комерційних банків, через це Фонд перетворює «довгі» гроші знову в «короткі». Таку ситуацію потрібно виправити. Наприклад, депозити НПФ у банках мають бути суворо обмеженими (не більше 10% активів) і вкладатися лише з урахуванням вимог диверсифікації активів фінансових посередників.

Упровадження ринкових реформ потребує значної фінансової підтримки з боку держави, але її внутрішні джерела дуже обмежені і використовуються переважно для підтримки життєво важливих сфер економіки, тому велика увага приділяється пошуку додаткових джерел фінансування, розвитку народного господарства, серед яких велике значення відіграють іноземні інвестиції.

Політика управління формуванням та використанням капіталу в процесі фінансового інвестування являє собою складову загальної політики використання капіталу в інвестиційному процесі з метою забезпечення відбору найбільш ефективних фінансових інструментів вкладення капіталу [5].

Активізація інвестиційної політики Кабінету Міністрів не передбачає обов'язкового збільшення бюджетного фінансування інвестицій, прямого стимулювання пропозиції з боку уряду. Це, передусім, регулювання інвестиційних потоків, перехід від політики переважного стимулювання попиту до політики стимулювання пропозиції, координація інвестицій.

Можна виділити наступні етапи формування політики управління використанням капіталу в процесі фінансового інвестування:

По-перше, аналіз стану фінансового інвестування за попередні періоди. На цьому етапі аналізуються послідовно: а) обсяг інвестування капіталу в фінансові активи, темпи його динаміки за останні роки та питома вага фінансових інвестицій в активах підприємства б) склад конкретних фінансових інструментів, їх обсяг та динаміка в) рівень доходності окремих фінансових інструментів та фінансових інвестицій в сукупності.

Другим етапом є визначення обсягів та форм фінансового інвестування на майбутні періоди. На цьому етапі визначають стратегічні цілі фінансового інвестування (поточна

прибутковість, стратегічні напрями диверсифікації, тощо) відповідно до наявності тимчасово вільних коштів та ймовірних оцінок майбутньої доходності та ризиків фінансових інструментів

На третьому етапі відбувається формування портфелю фінансових інвестицій. Портфель фінансових інвестицій повинен бути оцінений за такими критеріями: відповідність цільового призначення і типу портфеля фінансових інвестицій стратегічним цілям підприємства, диверсифікація фінансових інструментів портфеля інвестицій як засіб зменшення ризику.

Основними напрямками інвестиційної політики в Україні мають бути:

- послідовне зниження регуляторного тиску на інвесторів і відсутність диверсифікованих джерел інвестицій, нерівномірність їх розподілу між регіонами;

- зростання динаміки інвестування не лише в галузі зі швидким обігом капіталу, а й у високотехнологічні або стратегічно важливі для держави сфери;

- зниження соціального напруження, досягнення остаточного підходу у виділенні коштів на потреби соціальної сфери;

- скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, передусім з власних коштів підприємств;

- залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості, агропромислового комплексу;

- створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю.

Висновки. Основними інструментами грошово-кредитної політики щодо регулювання інвестиційної діяльності є:

- встановлення нормативів обов'язкових резервів, які зобов'язані створювати банки для покриття ризиків, тим самим сприяючи активному використанню коштів для кредитування та інвестування;

- операції на відкритому ринку з державними цінними паперами;

- політика облікової ставки НБУ, за якою він продає кредитні ресурси банкам, збільшуючи або зменшуючи обсяги кредитних джерел для фінансування інвестицій

Одним із напрямів підвищення ефективності державної інвестиційної політики є наступні дії:

1. Створити інвестиційний фонд (фонди) для мобілізації заощаджень громадян (проживаючих як в Україні, так і за кордоном), господарюючих суб'єктів, фінансових та нефінансових корпорацій, коштів недержавних пенсійних фондів та страхових компаній, частини грошових переказів трудових мігрантів, зарубіжних інвесторів. Як варіант можна розглядати створення інвестиційного банку. За першою ж вимогою учасників цих фондів акції та облігації підлягають зворотному викупу без будь-яких обмежень. Водночас держава може гарантувати отримання мінімальних виплат (доходів, дивідендів) інвесторам. Держава також може як безпосередній інвестор брати участь у деяких проектах. Принцип роботи інвестиційного фонду – «пай у обмін на інвестиції» – створить суттєве конкурентне середовище в системі фінансування посередництва, знизить ставки на кредити банків.

2. Поширити практику випуску первинних публічних облігацій реалізувати які можна через інвестиційний фонд

3. Широко застосовувати інструментарій – партнерство держави з приватними суб'єктами економіки

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кузнєцова А. Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : монографія / А. Я. Кузнєцова / Національний банк України ; Львівський банківський ін-т. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 280 с.
2. Юркевич О. М. Інноваційне спрямування інвестиційного потенціалу фінансових інститутів / О. М. Юркевич // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 81–87.
3. Ванькович Д. В. Проблеми фінансового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні / Д. В. Ванькович, Н. Б. Демчишак, М. І. Кульчицький // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 1. – С. 39–44.
4. Демчишак Н. Б. Прогнозування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України / Н. Б. Демчишак // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України, 2011. – Вип. 21.12. – С. 167–171.
5. Крупка М. І. Аналіз формування і використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні / М. І. Крупка, Н. Б. Демчишак // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 26–37.